

Regeringskansliet, Klimat- och
näringslivsdepartementet

Yttrande över hemställen om ändring i strålskyddsförordningen (2018:506)

Er beteckning: KN2025/01752

Sammanfattning

Länsstyrelsen anser att det bästa beslutet är att referensnivåer för övriga omgivningar inte regleras. Om det ändå beslutas att dessa referensnivåer ska regleras anser länsstyrelsen att referensnivån ska spegla utredningens förslag och då ange en referensnivå om 6 millisievert årlig effektiv dos. Länsstyrelsen saknar en motivering till varför Strålsäkerhetsmyndigheten på denna punkt väljer att frångå den egna utredningens förslag.

Utöver denna synpunkt har länsstyrelsen medskick om behov av tillsynsvägledning och information till privatpersoner relaterat till de föreslagna förändringarna. Bland annat gällande påverkan på mindre dricksvattenproducenter och privatpersoner samt vägledning till länsstyrelserna om när det kan vara relevant att inkludera radioaktiva ämnen vid kartläggning av förorenade områden.

Gällande övriga förändringar uppfattas inte några hinder till genomförandet.

Angående referensnivå för övriga omgivningar med joniserande strålning

Länsstyrelsen ser en risk att en i förväg fastställd referensnivå för övriga omgivningar med joniserande strålning riskerar att påverka förväntningar från allmänheten och bli normerande även för referensnivåer vid sanering efter en kärnkraftsolycka eller annan radiologisk nödsituation, även om detta inte direkt omfattas av regleringen.

Myndigheten för civilt försvar konstaterar i den nationella strategin för sanering efter kärnteknisk olycka¹ att den beslutade referensnivån kommer att ha stor inverkan på vilka saneringsåtgärder länsstyrelsen kommer att vidta. Det konstateras dessutom att det är viktigt att en process för att fastställa en lämplig referensnivå finns och att ett fastställande inte får försena saneringsarbetet.

Utöver detta noterar länsstyrelsen att föreslagen förändring om en referensnivå om 1 millisievert årlig effektiv dos (föreslagen lydelse i 3 kap. 7 c §) inte går i linje med utredningens förslag om att en högsta tillåtna referensnivå som får föreskrivas för joniserande omgivning som inte är till följd av en radiologisk nödsituation bör fastställas till 6 millisievert årlig effektiv dos². I hemställan motiveras inte varför Strålsäkerhetsmyndigheten väljer att inte gå vidare med den egna utredningens förslag.

Länsstyrelsen anser att det bästa beslutet är att referensnivåer för övriga omgivningar inte regleras. Om det ändå beslutas att dessa referensnivåer ska regleras anser länsstyrelsen att referensnivån ska spegla utredningens förslag och då ange en referensnivå om 6 millisievert årlig effektiv dos.

Angående referensnivå för joniserande strålning från dricksvatten och andra livsmedel

Även om förändringen av referensnivå för joniserande strålning från dricksvatten inte innebär någon förändring för större livsmedelsproducenter så kan det göra det för privatpersoner och samfälligheter som inte utgör större vattenproducenter. Tydligare information borde gå ut till de som bor inom områden med förhöjda nivåer av exempelvis radium och uran i berggrunden. Kommunerna i riskområdena bör få ansvar att aktivt informera privata brunnsägare om att de bör genomföra provtagning som inkluderar exempelvis uran och radon.

Det finns i dagsläget inget krav på privatpersoner att genomföra provtagning av sitt dricksvatten. Det innebär att exempelvis barn kan få doser som överskrider referensvärdet. I konsekvensanalysen finns en bedömning av kostnader för enskilda som förslaget innebär.

¹ MSB 2023-17569

² Utredningsrapport - referensnivåer för befintliga exponeringssituationer i Sverige, SSM2023-1452-4, s. 18

Radon i dricksvatten borde vara det vanligaste skälet till joniserande strålning i dricksvatten och är relativt enkelt att åtgärda. Uran är både svårt och kostsamt att åtgärda och det är inte i alla delar av landet det ens finns företag som har rätt kunskap att åtgärda problemet. Bristen på kunskap och entreprenörer som installerar reningsutrustning är ett problem som inte nämns. Länsstyrelsen undrar hur medelkostnaden för åtgärder beräknats då kostnaden exempelvis för en "Radonett" utgör ca 40 000 kr utan installation. En lösning för rening av uran med jonbytarmassa eller osmos blir också dyr, särskilt med underhållskostnader. Dessa reningsprocesser tar dessutom bort önskvärda ämnen från dricksvattnet och kan orsaka andra problem. I utredningsrapporten anges det att subventioner för mätning och åtgärder kan vara tänkbara medel för att öka åtgärdstakten. Länsstyrelsen bedömer att det vore lämpligt.

För att ändringarna ska få en effekt bör det ske informationsinsatser. Kommuner i riskområden bör gå ut aktivt med information om att privata brunnsägare bör genomföra provtagning som inkluderar ex. uran och radon.

Angående identifiering av förorenade områden

Länsstyrelsen har ett ansvar för att identifiera förorenade områden, detta arbete är i princip avslutat sedan många år. Fokus i det arbetet låg inte på att identifiera om verksamheten kan ha orsakat föroreningar med joniserande strålning. Länsstyrelsen bedömer att det kan finnas ett mörkertal av objekt med problem med joniserande strålning. Vid processkartläggningar av dessa industrier är det inte säkert att det framgår att de använt radioaktiva ämnen eller om det uppstått som sekundärt avfall. Ett exempel är askor som kan ha använts som utfyllnader. Länsstyrelsens enheter som arbetar med förorenade områden kan behöva upplysas om problematiken så att undersökning av joniserande strålning utförs. Det är sällan markprover eller grundvattenprover analyseras med avseende på radioaktiva ämnen. För flertalet förorenade områden är dessutom kommunernas miljönämnder tillsynsmyndighet.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta yttrande har fattats av landshövding Stefan Attefall med handläggare Albin Karlberg som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Cecilia Magnusson, avdelningschef Kristina Jansson, försvarsdirektör Johan Larsson och miljöskyddshandläggare Camilla Ek medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post uppsala@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Uppsala län, 751 86 Uppsala, eller ring vår växel 010-223 30 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/uppsala.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:
www.lansstyrelsen.se/uppsala/personuppgifter